

Маматқобилов Турсунмурод Дониёрович
сиёсий фанлар номзоди, доцент
Ўзбекистон Республикаси Қуролли Қучлар Академияси

ИЖТИМОЙ ҲАЁТ БАРҚАРОРЛИГИДА МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ТАРБИЯНИНГ ЎРНИ

Бугунги давр ривожланган давлатлар қаторига қўшилиш, мамлакатимизда бозор ислохотларини чуқурлаштириш, жамиятни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш, ижтимоий хизматларнинг кенг тизимини яратиш, меҳнат бозорини ривожлантириш ва аҳоли турмуш даражасини кўтариш имконини беруви ҳуқуқ асосларини мукаммаллаштириш зарурлиги билан изоҳланади. Утган қарийб 30 йиллик истиқлол даврида инсон, унинг ҳаёти, орзуси, дарду ташвишларини кун тартибига қўйишни ва бу борадаги ишлар қўлами самарадорлигини оширишни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда. АММО ҳал этилиши зарур бўлган муаммолар жамиятни асосий бўғинини ташкил этувчи оилаларнинг кундалиқ ташвишлари билан ҳам боғлиқ эканлигини замоннинг ўзи намоён этмоқда.

Буюк ва бебаҳо неъмат - мустақилликнинг миллий тараққиётимизда муҳим ўрин эгаллаётганлигига урғу берар экан, Президентимиз Шавкат Мирзиёев, 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси **“Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили”** Давлат дастурининг маъно-мазмунидан келиб чиқиб, бешта асосий ғоя ва тамойилларни ўзида мужассам этади. Мамлакатимизда “Маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини ошириш ва соҳани ривожлантиришни янги босқичга кўтариш тўғрисида”ги Президент Қарори ҳам Ҳаракатлар стратегиясининг муҳим жиҳатларидан биридир. Айнан шу орқали ватанимиз тақдири ва келажаги учун дахлдорлик ҳиссини юртдошларимиз фаолияти билан амалга ошириш бугунги куннинг талабидир. Узлуксиз маънавий тарбиянинг аҳамияти шундаки, боғча, мактаб, лицей, техникум ва олий таълим муассасаларидаги маърифий тарбия оиладаги маънавий тарбия билан уйғунлашади. Бу Ўзбекистонда амалга оширилаётган Ҳаракатлар стратегиясининг қамровидаги энг муҳим вазифа ҳисобланади.

Эндиликда барча олий ҳарбий таълим муассасаларида ҳам профессионал офицер кадрларни тайёрлаш ва тарбиялаш жараёнида уларни ватанпарварлик руҳида фаолият юритишига назарий жиҳатдан дастуриламал бўлиб хизмат қилади.

Ўзбек модели, қонун устуворлиги, ҳуқуқий маданият, адолат, маърифат, иқтисодий ва ижтимоий соҳалар мавзусидаги илмий-тадқиқотларни ўрганар эканмиз, бу мавзуга оид миллий манбалар истиқлол билан бевосита боғлиқ эканлигига гувоҳ бўламиз. Бу масала бўйича кўплаб диссертациялар, монографиялар, рисоалар, тадқиқот ишлари муаллифлар томонидан ўрганилиб, таҳлил қилинмоқда. Бу ишлар қўламини бугун самарали ташкил этишимиз давр талабига айланмоқда. Шунинг учун ҳам узлуксиз маънавий тарбия орқали нафақат мактабгача ва ундан кейинги ўрта таълимда, балки ҳарбий ва олий таълим муассасаларининг номутахассислик йўналишларида таҳсил олаётган талабаларга қонун устуворлиги, ҳуқуқий маданиятни юксалтиришнинг концептуал асослари мавзусини ўқитишда мавзуга оид фалсафа, ҳуқуқ, сиёсатшунослик, жамиятшунослик, маданиятшунослик фанлари доирасидаги ёндашувларни умумлаштириб, муайян илмий натижага эришиш мумкинлигини таъкидлаб ўтиш жоиз.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сонли Қарори асосида олий таълим тизимини тубдан такомиллаштириш, мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устувор вазифаларидан келиб чиққан ҳолда, кадрлар тайёрлаш мазмунини тубдан қайта кўриш, халқаро стандартлар даражасига мос олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш учун зарур шароитлар яратилишини таъминлаш масалалари ҳам айнан асосий эътиборни амалиётга йўналтирилганлик ва натижадорликка қаратилган стратегия эканлигини кўриш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5847-сонли Фармонида кўра, Ўзбекистон Республикасида олий таълимни тизимли ислоҳ қилишнинг устувор йўналишларини белгилаш, замонавий билим ва юксак маънавий-ахлоқий фазилатларга эга, мустақил фикрлайдиган юқори малакали кадрлар тайёрлаш жараёнини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш, олий таълимни модернизация қилиш, илгор таълим технологияларига асосланган ҳолда ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқларини ривожлантириш мақсади ҳам албатта - миллий юксалиш йўлидаги муҳим қадамлардан биридир.

Ҳақиқат шундан иборатки, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги 4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармонининг қабул қилинганлиги мазкур йўналишдаги ишларни янги босқичга кўтариш заруратини яна бир бор кўрсатди.

“Барчамизга яхши аёни, инсон манфаатларини юрт тинчлиги, жамиятимиздаги ўзаро ҳурмат, меҳр - оқибат ва ҳамжиҳатлик муҳитидан ажратган ҳолда тасаввур этолмаймиз. Буларнинг барчаси бизнинг бебаҳо бойлигимиз ва уни кўз қорачиғидай сақлаш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиздир”, дея таъкидлайди Президентимиз Шавкат Мирзиёев.

Амалга оширилаётган барча ишларимизнинг замирида шу халқнинг яшаш тарзи, турмуши ва маънавий оламини яхшилаш, ҳар бир соҳа фаолиятида барқарорлик, изчиллик ва сифат омилларини асосий даражага қўйиш асосий мақсад қилиб қўйилган. Жамиятда яшовчи инсонларда аввало аниқ мақсад ва унга олиб боровчи йўл бўлмоғи лозим. Инсон доимий ҳаракатда бўлиши, изланиши, янги имкониятларни кашф қилиши ва орқали нафақат ўзига балки ён атрофидагиларга ҳам яхши яшаш шароитини яратиш, жамият ва давлатнинг юксалиб боришига ўз ҳиссасини қўшиб бориши лозим. Олиб борилаётган ислохотлар самарасини янада ошириш, давлат ва жамиятнинг ҳар томонлама жадал ривожланиши учун қулай шарт- шароитлар яратилаётганлиги, мамлакатимиз тараққиётининг юқори даражага кўтарилиши ва жаҳон ҳамжамияти билан барқарор рақобат қилишини таъминлашга қаратилгандир. Шунинг учун ҳам ҳаётга татбиқ этилган Ҳаракатлар стратегияси истиқболдаги юз йилликларни қамраб оладиган улкан фундаментал тараққиётимиз калитидир. Айнан инсон ва ҳокимият, жамият ва давлат ўртасидаги ўзаро муносабатларда қонунийликни, адолатни таъминлайдиган бутун бошли ҳаракатлар замирида кўп миллатли халқимизнинг осойишта яшаш ҳуқуқи турибди. Шунингдек, карантин даврида амалга оширилаётган “Саховат ва кўмак” хайрия ишларининг йўлга қўйилиши инсонийлик тамойилининг энг муҳим жиҳатларидан бири ҳисобланади. Демак, мамлакатимизда яшовчи ҳар бир фуқаро жамиятга эътиқод руҳияти билан яшамоғи лозим.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг қўламдаги ислохотлар замирида ижтимоий- сиёсий, маънавий-маърифий ва савдо-иқтисодий масалалар муҳим аҳамият касб этмоқда. Шунинг учун ҳам Президентимиз Шавкат Мирзиёев Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидаги ўрни тобора юксалиб боришида тинчлик, барқарорлик ва инсонпарварлик тамойилига таянган ҳолда юртимизда яшаётган ҳар бир инсоннинг ҳаёти, орзуси, дарду - армонларини эътиборимиз марказига қўйишни ва бу борадаги вазифалар самарадорлигини оширишни энг муҳим масала сифатида кун тартибига қўймоқда. Айни ижтимоий сиёсат нуқтаи назаридан жойларда иш ўринларини ташкил этиш, тадбиркорлик ва хусусий мулк ривожига кенг имконият очиб бериш, ёшлар, хотин-қизлар, кексалар ва ногиронларга ғамхўрлик кўрсатиш, муҳтож инсонларга эътибор қаратиш масалалари қабул қилинаётган давлат дастурларида ўз аксини топмоқда. Мустақилликнинг 29 йиллиги муносабати билан қабул қилинган “Сен қудрат манбаи, саодат маскани, жонажон Ўзбекистони!” деган гоя негизида улкан тарихий тажрибалар турибди. Шунингдек, истиқболдаги режаларимизга мувофиқ Ўзбекистон миллий тикланишдан миллий юксалиш сари дадил илгарилаб бормоқда.

Ҳарбий таълим муассаларида ҳам таълим-тарбияни белгиланган қонун-қоидаларга мувофиқ тараққиётини таъминлаш учун мамлакатимизда стратегик ислохотлар олиб борилмоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари олий бош Қўмондони, Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг “Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ҳарбий хизматчиларининг маънавий-

маърифий савиясини ошириш тизимини тубдан такомиллаштириш тўғрисида” 2018 йил 4 августдаги ПҚ-3898-сонли қарори ва шу асосда жорий этилган Қуролли Кучлар тизимида маънавий-маърифий ишлар самардорлигини ошириш концепциясига мувофиқ “Ватан-мукаддас, уни ҳимоя қилиш шарафли бурчдир!” гояси илгари сурилди. Шунингдек, Қуролли Кучлар тизимида ҳафтанинг ҳар жума куни “Маънавий юксалиш ва ватанпарварлик куни” этиб белгиланганлиги замирида эса ҳарбий хизматчиларнинг маънавий-руҳий тайёргарлигини рағбатлантириб бориш лозимлиги белгиланган. Мақсад мамлакатимиз суверенлигини, ҳудудий яхлитлигини, халқимиз тинчлигини садоқат билан ҳимоя қилиш энг олий вазифа сифатида эътироф этилади.

Юртимизда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлаш, инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва манфаатларини таъминлаш, Ватанимизни ҳар томонлама тараққий эттириш, унинг халқаро майондаги обрў-эътиборини юксалтириш борасида кенг кўламли ислохотлар амалга оширилмоқда.

Демак, 2017-2021 йилларда Ўзбекистан Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси, шунингдек, “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш Йили” давлат дастури, “Обод қишлоқ”, “Обод маҳалла”, “Ҳар бир оила тадбиркор”, “Ёшлар-келажагимиз”, “Беш ижобий ташаббус” каби муҳим дастур ва режалар доирасида олиб борилаётган ислохотларнинг маъно -мазмунидан келиб чиқиб, мазкур қарорнинг асосий гоявий тамойилларида инсон омили юқори ўринга қўйилган.

Биз Президентимиз раҳбарлигида эркин бозор иктисодиётига асосланган ҳуқуқий демократик давлат ва адолатли фуқаролик жамиятини ривожлантириш йўлидан бораётган Ўзбекистан сиёсатида бутуви эътибор жамият тараққиётига қаратилганлигига амин бўлдик. Давлат бошқарувини эркинлаштириш, давлат ва жамият қурилишини такомиллаштиришга йўналтирилган кенг қамровли ислохотларнинг амалга оширилишида жамоат ташкилотлари, сиёсий институтлар ва оммавий ахборот воситаларининг фаолияти бугунги жараёнлар билан ҳамоҳанг бўлмоқда. Давлат, унинг сиёсати фақат халқ манфаатига, мамлакат фуқаролари осойишталиги ва барқарор турмушини таъминлашга қаратилаётганлиги қабул қилинаётган қонунларда, Президент фармонлари ва қарорларида ўз ифодасини топомқда ҳамда ҳаётга татбиқ этилмоқда. Бу эса жамиятнинг моддий-маданий қиёфасини белгилаш билан бирга мамлакат фуқароларининг маънавий-маърифий, ахлоқий тафаккур ва дунёқарашига, руҳий кечинмаларига ижобий таъсир кўрсатмоқда. Ана шунинг ўзи давлат билан фуқаро, ҳокимият билан аҳоли ўртасидаги муносабатларни адолатга таянган ҳолда уйғунлашиб кетиш имкониятини яратади. Юртбошимиз раҳбарлигида халқимиз тинч-осойишта ҳаёт кечирмоқда, мамлакатимизда қадам-бақадам ижобий иқтисодий ўзгаришлар содир булмоқда. Тадбиркор, билимдон, меҳнатсевар кишилар учун янги имкониятларга йўл очилмоқда.

Халқ давлат идораларига эмас, балки давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши керак, деган тамойил ҳаётга кенг татбиқ этиляпти. Суд-ҳуқуқ тизимида адолатга эришиш, фуқароларнинг эртанги кунга бўлган ишончини таъминлаш масаласи ҳамда давлат органлари фаолиятига холис баҳо бериш орқали инсон омилини юксалтириш лозимлигини ҳаётнинг ўзи кўрсатиб турибди.

Қабул қилинган қонунларнинг ҳаётийлиги ва ижроси таъминланиши жамиятда устуворлик касб этиши керак. Эндиликда давлат ва нодавлат секторда ҳамда бутун ишлаб чиқаришда мутахассис ходимлар, иқтисодий ислохотларга тезда аралашиб кетувчи хизматчилар, бозор муносабатлари талаблари билан ҳозирги илғор жаҳон технологияси талабларига жавоб берувчи кадрлар зарур. Шунинг учун ҳам умумий ишлаб чиқаришдан илғор технологияларга асосланган ишлаб чиқаришга ўтиш, маҳсулотлар экспорта ҳажмини кўпайтириш ва бугунги бозор шароитида янгича фикрлайдиган ходимларни тайёрлаш муҳим вазифа ҳисобланади.

Мамлакатимизда Президентимиз ташаббуси билан ҳафтанинг ҳар пайшанба куни Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси куни, деб эълон қилинганлиги ҳамда сайёр суд мажлисларининг ўтказилаётганлиги, халқ билан очиш ва самарали мулоқот олиб бориш тизимининг йўлга қўйилаётганлиги демократик принципларнинг амалда намоён бўлаётганлигидан далолат.

Т аркибий ислохотлар кўламлигини янад а чу қурлаштириш ва кенгайтириш, иқтисодиётни

модернизациялаш, барқарор ва мутаносиблаштирилган макроиктисодий кўрсаткичларни таъминлаш, инвестиция киритиш, эркин иктисодий зоналарни ривожлантириш, хусусий мулкчилик секторини мустаҳкамлаш ва бизнес учун қулай муҳитни янада яхшилаш, аҳоли даромадлари ва турмуш даражасининг муҳим шарти сифатида аҳолининг иш билан бандлигини таъминлаш, экспортни ҳар томонлама рағбатлантириш борасида давлатимиз раҳбари томонидан амалга оширилаётган кенг қўламли ислохотлар мамлакатимиз тараққиётини белгиловчи муҳим омил сифатида эътироф этилмоқда.

Эндиликда, Олий Мажлис Сенати аъзолари ва Қонунчилик палатаси депутатлари ҳар ойнинг охириги ўн кунлигида ўз сайловчилари билан учрашиб, аҳолини қийнаётган муаммоларни қонуний ҳал этиш чора-тадбирларини ишлаб чиқаётганлиги, ҳокимият вакиллари фуқароларнинг мурожаатларига бефарқ бўлмаётганлиги ҳам жамиятда юз бераётган ўзгаришларга инсонларнинг дахлдорлик ҳисси билан яшашига замин яратмоқда. Айни пайтда пухта ўйланган қатъий пул-кредит сиёсатини изчил давом эттириш, янги иш ўринларини яратишга муҳим масала сифатида қаралмоқда.

Бу тунги дунё ахборотхуружини бошидан кечирмоқда. Шу сабабли ҳам аҳоли тафаккурида ахборотни ўзлаштириш энг долзарб масалалардан бири бўлиб бормоқда. Энди барча шахс ва ижтимоий гуруҳларнинг қизиқиши, қайфияти, ижтимоий ҳолати таҳлил этилар экан, ишсиз қатламни иш ўринлари билан таъминлаш муҳим масала бўлиб қолаверади. Бунда нодавлат секторни тараққий эттириш ҳам энг муҳим самарали воситалардан биридир. Чунки фуқаролик жамияти шаклланишида нодавлат сектор бошланғич бўлин сифатида баҳоланади. Айни шу жараёнларда инсон ўзининг ижтимоий муаммоларини ҳал этишда жамиятнинг субъекти сифатида намоён бўлади. Бизнинг беғамлигимиз, лоқайдлигимиз ва ишимиздаги баъзи камчиликларимиз туфайли айрим ёшлар жиноий гуруҳлар, экстремистлар ва ёт, бузғунчи ғоялар таъсирига тушиб қолганлигини тан олишимиз керак.

Бутун юртимиз бўйлаб улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилмоқда. Шаҳару қишлоқларимиз қиёфаси кун сайин гўзаллашиб, аҳоли учун намунали лойиҳалар асосида арзон уй-жойлар ва инфратузилма тармоқлари барпо этилмоқда. Қайта тикланувчи электр манбалари, тоза ичимлик суви ва табиий газ таъминоти яхшиланаяпти. Бозорлардаги дўконлардаги мўл-кўлчилик, дастурхонларимиз тўкин-сочинлигини айтмайсизми. Буларнинг барчаси, авваламбор, мустақиллигимиз, қолаверса, юртимизда ҳукм сураётган тинчлик- осойишталик шарофатидан. Бу барчамизни фидойиликка ундамоқда.

Мамлакатимизда хавфсизлик, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналиши ҳисобланиди. Юртимизда истиқомат қилаётган 130 дан ортиқ миллат ва элат вакиллари 138 та миллий-маданий марказга бирлашиб, “Ўзбекистон-умумий уйимиз” шиори остида катта бир оиланинг фарзандларидек тинч-тотув яшаяпти. Бунинг замирида улкан инсонпарварлик сиёсати турибди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 19 майдаги фармонида мувофиқ, Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқалари қўмитаси ташкил этилди. Бундан кўзланган асосий мақсад эса жамиятимизда миллатлараро ҳамжиҳатлик ва бағрикенгликни таъминлашга қаратилган давлат сиёсатини изчил давом эттиришдан иборат.

Дунёда глобализация жараёни кучайган, жаҳон миқёсида рақобат, ўзаро қарама- қаршилик тобора авж олаётган, радикализм, терроризм, экстремизм, прозелитизм ва “оммавий маданият” каби таҳдидлар кенгайиб бораётган ҳозирги замонда доимо огоҳ ва ҳушёр бўлиб яшашимиз керак. **“Ўз уйингни ўзинг асра”, “Ўз болангни ўзинг асра”** ғоялари орқали сафарбарлигимизни янада оширишимизни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда. Мамлакат чегаралари дахлсизлигини таъминлаш, Қуролли Кучларимизнинг жанговор салоҳиятини кучайтириш навқирон йигит-қизларимизни том маънода ватанпарварлик руҳида тарбиялашимиз дар кор.

Шунингдек, бугунги пандемия даврида ижтимоий-сиёсат марказида давлатимизнинг ўзи турганлиги ва бунга ҳамкор сифатида халқимизнинг фидойи инсонлари томонидан саховат ва кўмак тадбирларининг ташкил этилаётганлиги мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотлар тамойилида инсонпарварлик ҳислатларини намоён этади.

Айнан, Қуролли Қучлар тизимида олиб борилаётган кенг қўламли ислохотлар натижаси ўлароқ, буюк аждодларимиз - Широқ, Тўмарис, Жалолиддин Манғуберди, Темур Малик, Нажмиддин Кубро, Амир Темур, Бобур каби миллий қаҳрамонларимизнинг кўрсатган жасоратини ҳарбий хизматчиларимизга доимо ўрнак сифатида кўрсатишдан биз доимо фахрланамиз. Ҳозирги кунда Қуролли Қучларимиз ташкилий ва таркибий жиҳатдан анча такомиллашди. Тузилмаларнинг ҳаракатчанлиги, жанговор қобилияти, ҳарбийларнинг жисмоний ва маънавий тайёргарлиги ошди. Қисм ва бўлинмалар замонавий қурол-яроғ ва жанговор техника билан таъминланган. Қуролли Қучларнинг юксак жанговорлик қобилияти иқтисодий, сиёсий, стратегик ҳамда ҳарбий - техникавий ва илмий куч- қудратини ривожлантириш орқали Ўзбекистон халқининг жипслиги ва ҳар бир фуқарони ватанпарварлик руҳида тарбиялашнинг энг муҳим принципи ҳисобланади. Демак, ҳарбий соҳадаги кенг қўламда амалга оширилаётган ишлар туфайли қатъий интизом, маънавий- маърифий тафаккур юксалади.

Мухтасар қилиб айтганда, Президентимиз Шавкат Мирзиёев бошчилигида мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг қўламдаги ислохотларга ҳар биримиз ўз ҳиссамизни қўшишимиз керак. Зеро, юксак фуқаролик масъулиятининг жамиятга дахлдорлик туйғуси билан уйғунлашуви буюк мақсадларимизнинг амалга ошишида мустаҳкам пойдевор бўлмоқда.

АДАБИЁТЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. - Т: Ўзбекистон, 2019.
2. Мирзиёев Ш.М. "Танкидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик - ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалиқ қоидаси бўлиши керак". Т.: Ўзбекистон. 2017.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги 4947-сонли "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида"ги Фармони, Халқ сўзи газетаси, 8 февраль, 2017 йил.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги "Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори, Халқ сўзи газетаси, 21 апрель, 2017 йил.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 28 июлдаги "Маънавий- маърифий ишлар самарадорлигини ошириш ва соҳани ривожлантиришни янги босқичга кўтариш тўғрисида"ги Қарори, Халқ сўзи газетаси, 29 июль, 2017 йил.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги "Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида"ги Фармони, Халқ сўзи газетаси, 9 октябрь, 2019 йил.
7. Ўзбекистон Республикаси Президента Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. Янги Ўзбекистон газетаси, 25 январь 2020 йил.
8. Каримов И.А. Озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт - пировард мақсадимиз. 8-жилд. - Т.: Ўзбекистон, 2000.
9. Шермухамедова, Нигинахон. "Фалсафа." (2010).
10. Namazova, Yulduz Muzapparovna. "PROBLEMS OF EDUCATIONAL TRAINING AND GENDER IN THE "NEW METHODOLOGICAL SCHOOL" OF TURKISTAN." Scientific Bulletin of Namangan State University 1.12 (2019): 121-125.
11. Абдуллаева, Н., & Шермухамедова, Н. (2023). Духовно-просветительское значение наследия
12. Махмудходжи Бехбуди . in Library, 7(1). извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/archive/article/view/21738>
13. Нишанова, Озода Джалолиддиновна. "HUMAN ORIGINS AND NATIONAL FEATURES OF THE UZBEK ETHNIC CULTURE." Theoretical & Applied Science 9 (2015): 124-126.
- 14.